

ART brukt i forebygging på ulike nivå – noen effekter

Børge Strømgren

Utgangspunkt

- HVPU-reformen, alle på sin lokale skole, "utvidelse" av autismediagnosen
- Asperger (AS) og høytfungerende autisme (HFA) mer kjent – også i skolen
- Gryende interesse for og krav om sosial kompetanse i skolen
- Habilleringsfeltet kan bidra, gi skolen kompetanse gjennom ASD

Utgangspunkt

- Det finnes i dag noen programmer som er igangsatt nasjonalt;
 - MST (ikke skolebasert)
 - PMT-O (ikke skolebasert)
 - De utrolige årene (har lærer komponent, implementering uviss)
- Det forskes også på skolebasert tiltak;
 - PALS (bygd på PMT-O og PBSI), prøves ut på 80 skoler
 - Andre er Olweus, Fin stil, Zero, ...
- Det ser ut til å være behov for et omfattende tiltak som også er praktisk anvendbart for lærere i vanlig skole

Utgangspunkt

- Det er i dag ikke etablerte preskriptive programmer for etablering av sosiale ferdigheter og reduksjon av aggresjon for elever med AS/HFA
- Aggresjon og problematferd er blant de hyppigste årsaker til innleggelse i psykiatri/henvisning til Habilitering
- Tiltak ofte sentrert rundt medikamentell behandling, da aggresjon tolkes som uttrykk for en komorbid lidelse til AS/HFA, eller som en del av de underliggende problemene i ASHFA

Utgangspunkt - behandling av aggresjon

- Sosiale historier har blitt brukt for å redusere problematferd i måltider
- KAT har blitt brukt for sinnemestring
- PMT har vist at foreldre blir bedre til å håndtere atferdsproblemer hos sine barn med AS/HFA
- Noe skjer altså i retning av behandling av aggresjon og atferdsproblemer i tillegg til medikamenter

Utgangspunkt - trening av sosiale ferdigheter

- Individfokusede tiltak omfatter;
 - Sosiale historier
 - Comic strip conversations
 - Social autopsies
 - Hidden curriculum
- Grupefokusede tiltak omfatter;
 - Sosiale ferdighetstreningssgrupper
 - Disse er i det alt overveiede bestående av ASD deltakere og de drives ofte på klinikker eller andre steder enn elevenes vanlige skole
 - Det er vanligvis ikke deltakere uten diagnose
- Innenfor autismelitteraturen er bruk av jevnaldrende uten diagnose mer vanlig (peer-mediation)

Utgangspunkt

- ART er vurdert som et effektivt program i Norge (Gundersen og Svartdal, Moynahan og Strømgren) når det leveres innen en vanlig skolesetting
- Den forskning som er gjort her skiller seg ut på 5 punkter;
 1. Både sosiale ferdigheter og aggresjonsmestring trenes
 2. Elever med AS/HFA trener på sin vanlige skole
 3. Lokale lærere/assistenter leverer ART
 4. Elever med AS/HFA trener i grupper med jevnaldrende uten diagnose (eller en annen)
 5. I ART inngår teknikker for å sikre tilegnelse, utførelse og fluency

Utgangspunkt

- Kan personer med ASD nyttiggjøre seg preskriptive programmer?
- Kan de gjøre det i gruppe med andre elever (med eller uten diagnose)?
- Kan vanlige lærere gjennomføre et slikt program med suksess?
- Kombinasjon av forskning og habiliteringsfokuset veiledning, man forsker (tar data på det man får) – ikke mulighet for gjennomgående svært stringent gruppeforskning, både n=1 design og gruppedesign.
- Kan ART være effektivt som tertiær forebygging, som sekundær forebygging og som primær forebygging

Kartlegging/vurdering av sosiale ferdigheter og problematferd

- Kartlegging av atferdsproblemer og sosiale ferdigheter har flere formål;
 - Som hjelp til å bestemme en diagnose eller grad av problemer
 - For å følge utvikling av atferd over tid
 - For å avgjøre hvem som skal tilbys hvilken behandling eller trening
 - For å planlegge atferdsrettede tiltak
 - For å evaluere effekten av de planlagte atferdsrettede tiltak

Kartlegging

- Følgende type 1 (sjekklister) kartleggingsredskaper er brukt;
 - ASEBA™ TRF (Achenbach & Rescorla, 2001)
 - SSRS TF (Gresham & Eliot 1990)
 - CADBI TV (Burns, Taylor, & Rusby, 2001)
- Type 2 redskaper;
 - Registrering av forekomst av spesifiserte atferdsformer (her i form av månedlig frekvens)

ART brukt som tertiær forebygging

En studie med tre personer

En studie med tre personer

- Tre barn, gutter, 10,5 – 11,8 år, vanlig offentlig grunnskole
- Diagnose satt av uavhengig organ (PPT eller BUP), + WISC og ASEBA

En studie med tre personer

- Alle spes ped ressurser
- Deltok ikke eller svært sjelden i klassen
- Functional Analysis Interview Guide (O'Neill et al., 1997)
- To kategorier,
 - aggresjon (slag, spark, dytting, ..)
 - forstyrrende atferd (krangling, banning, rive i stykker, ...)

En studie med tre personer

- Gjennomført ART (SST + ACT), 12 økter av hvert.
- Børge pluss lærer/assistent og eleven(e) trente, ingen andre elever med
- Ferdighetsvalg ut fra funksjons-vurdering og hierarki, SST først – alternativ atferd, så ACT med samme/likte scenario samme uke

Resultat

C ligger høyt på aggressiv og forstyrrende i baseline, bedring under trening, et lite tilbakefall etter trening, så bedring igjen. Siste datapunkt på FU ligger under laveste datapunkt i Baseline

V har noe aggressiv og forstyrrende i baseline, så bedring under trening, holder seg bra etter trening. Siste datapunkt på FU ligger under laveste datapunkt i Baseline.

S ligger noe høyt på aggressiv og forstyrrende i baseline, ingen bedring under trening og ingen bedring etter trening. Siste datapunkt på FU ligger likt med laveste datapunkt i Baseline

En studie med tre personer

- Effekt for C og V. Midlertidig tilbakefall etter terminering - ikke uvanlig, mer fokus på generalisering/ lekser?
- For mye fokus på detaljer i trening (for snever stimuluskontroll) noe som igjen vanskeliggjorde generalisering?
- Pga kompleksiteten i ferdigheter og kontekst slik at de måtte prøve flere ganger før forsterkning sammen med jevnaldrende/ lærere?

En studie med tre personer

- Ikke så god effekt for Stan
- Håndterte situasjoner på den lave enden av stimulushierarkiet (erting), men ikke på den høye enden i form av lærerkrav og vanskelige oppgaver (rette opp feil, gjøre ferdig en oppgave)
- Kan være at visse stimuli (gamle og konkurrerende) fremdeles foranlediget gammel forstyrrende atferd
- Kan være at den gamle atferden (rive ark, løpe ut) maskerte og var mer effektiv enn ny atferd (be om hjelp). Mest sannsynlig tilfelle.

ART brukt som tertiær voldsförebygging

En studie med en person

En studie med en person

- Gutt 11,5 – 12,5 år, vanlig offentlig grunnskole
- Henvist Glenne pga aggressive atferd.
- Hadde diagnosen Asperger, IQ (132), ingen språkforsinkelse.
- Testet med ASEBA TRF av PPT, percentiler på syndromskalaene var
 - >97 (Clinical range) på Social Problems
 - 90 (Normal range) på Rule-Breaking behaviour
 - 92 (Normal range) på Aggressive behaviour

En studie med en person

- ABACADA design
- B-fase: Gjennomført ART (SST + ACT), 10-12 økter av hvert. Blandet resultat.
- Lærer + assistent + eleven + medelever.
- Veiledning fra Glenne
- Ferdighetsvalg ut fra funksjons-vurdering/hierarki og medelevers behov, SST først – fokus på alternativ atferd, så ACT med samme/likt scenario samme uke

En studie med en person

- C-fase, GEARS, en kombinasjon av 1) stimulushierarki, 2) trene tilpasning av ferdighet "Selv-kontroll", 3) aggresjonsstopper (hendene i lomma, snu, gå), og 4) dyp pusting + telling.
- Basert på E/RP i OCD behandling, ekstinksjon/habituering av aversiv stimulus ved å hindre fluktatferd.

Stimulus
hierakiet
med
Respons
Beskr.

Tilpasning av "selvkontroll"

En studie med en person

- C-fase forts. ...
- Trente alene med assistent, veiledning fra Glenne.
- Tok med klassekamerater etter hvert, mer realistisk trening
- Trente "gjennom" hierarkiet fra fem og opp, rekonstruerte situasjoner, 2x20min per uke
- Blandet resultat, tilbakefall ved terminering (A)

En studie med en person

- D-fase, GEARS + Fluency
- Fluency på sekvensen "hendene i lomma, snu og gå.
- Hendene i lomma – 40, 32, 40 p/min
- Hendene i lomma, snu, et skritt fra – 20, - , 19
- Trente Fluency alene med assistent, GEARS med kamerater

Forekomst episoder i ulike faser

Resultater SSRS

(Mai 04 til Mai 05, før fase C og etter fase D)

En studie med en person

- ART hadde en viss effekt, tilbakefall etter terminering, beskrev verbalt hva han burde eller kunne ha gjort, men gjorde det ikke særlig under visse SE og S^D på den høye enden av hierarkiet
- GEARS hadde en viss effekt, tilbakefall etter terminering. Forenklet handlingsvalg, økte grad av aversivitet i S^D (triggere). Gikk allikevel mot, let å falle tilbake til gammel atferd - dytte/slå.
- GEARS + Fluency hadde bedre effekt, null forekomst siste del av fase og etter terminering Bygget fleksibelt repertoar av høysannsynlige responser.
- alternativ respons til tilnærming ble da muligens lettere å utføre, snu og gå – så kan man bruke demper
- Mulig fluent utførelse lettet generalisering

ART brukt som sekundær voldsforebygging

Gruppestudie med 15 deltakere

Sekundær- Gruppestudie med 15

- 15 gutter, snittalder på 9,6 år (7 til 12)
- 5 hadde ASD diagnose (2 F84.0, 2 F84.5, og 1 F84.9), 5 hadde ADHD diagnose, 4 hadde ingen diagnose.
- Inkluderingskrav var IQ innenfor normalområde og ingen forsinkelse i språk
- Data på IQ og språk finnes ikke.

8 av 15 var innen normalområdet på akademisk
fungering og 11 av 15 var utenfor på annen
adaptiv fungering

- 11 av 15 var over normalområdet på
syndromskalaen aggressiv atferd
- 9 av 15 var over normalområdet på
syndromskalaen sosiale problemer og på
DSM-skalaen opposisjonell atferd

Prosedyre

- Lærere fikk trening i å levere ART (36 timer)
- 90 minutter veiledning hver tredje uke i grupper underveis
- Elever med ASD i grupper med elever med ADHD og elever uten diagnose.
- Måler pre – post med SSRS-TF, ASEBA-TRF, og CADBI-TV

- Bedring av aggressiv atferd og usosial oppførsel for hele gruppa etter ART, samt bedring av sosiale ferdigheter

Noen fikk under 30 timer.

Standard-skårer for de som mottok ≤ 18 timer og for de som mottok 30 timer

Sekundær- Gruppestudie med 15

- Hele gruppa viste bedring samlet sett, størst og mest konsistent or de som fikk 30 timer. 30 timer kan være effektivt
- Det kan være effektivt å trene lærere i å levere ART til blandete grupper med elever, også når de leverer for første gang
- Vet lite om Follow-Up, holder effekten seg?
- Vet lite om endring utenfor skolen da det ikke er innhentet foreldredata eller data fra andre kilder.
- En svakhet at det ikke er sammenlikningsgruppe

ART brukt som sekundær voldsforebygging

Studie med Follow-Up

Sekundær - Studie med Follow-Up

- 14 barn deltok, 13 gutter og 1 jente
- 3 hadde ASD, 1 hadde ADHD og 10 hadde ingen diagnose
- Brukt ASEBA™-TRF, SSRS-TF, og CADBI-TV
- Testet før ART, rett etter ART og Follow-Up

6 av 14 var innen normalområdet på akademisk fungering og 11 av 15 var utenfor på annen adaptiv fungering

- alle var over normalområdet på syndromskalaen aggressiv atferd, 11 av 14 på sosiale problemer og 9 av 14 på regelbrytende atferd
- 11 av 14 var over på DSM-skalaen opposisjonell atferd, og 10 av 15 på atferdsproblemer

Prosedyre

- Lærere fikk trening i å levere ART (36 timer) og leverte 30 timer
- Supervisjon og veiledning hver andre uke underveis
- Elever med ASD i grupper med elever med ADHD og elever uten diagnose.
- De første veiledninger var det fokus på tilegnelse av ferdigheter og struktur på timer
- De siste veiledninger var det fokus på generalisering og fluency

- bedring av sosiale problemer, aggressiv atferd og usosial oppførsel for hele gruppa etter ART og ved FU
- også bedring av sosiale ferdigheter (unntatt selvsikkerhet)

Sekundær - Studie med Follow-Up

- Bedring for hele gruppa fra T1 til T2 til T3 på tre av fire aggresjonsmål
- Elevene med AS viste bedring på 18 av 20 målepunkter vedrørende aggresjon og problematferd, en viste forverring fra T1 til T2 på sosiale problemer, men viste bedring på samme fra T2 til T3
- Bedring for hele gruppa fra T1 til T2 til T3 på tre av fire mål på sosiale ferdigheter
- Elevene med AS viste bedring på 15 av 20 målepunkter vedrørende sosiale ferdigheter

Sekundær - Studie med Follow-Up

- Det er gjennomgående litt tilbakefall ved FU sammenliknet med post-test, men allikevel er FU bedre enn baseline
- Ser også "forsinket effekt" (først på FU) på aggressiv atferd og oppførsel mot andre
- Relativt små effekter på noen SSRS mål og bedre effekt på andre mål (SSRS og ASEBA)
- Elever med AS/HFA har samme trend som resten av gruppa, mest synlig på aggresjons- og problematferdsmålene
- AS/HFA responderer på samme måte som andre?
- Er det optimale mål som er brukt?

Sekundær - Studie med Follow-Up

- Effekten kan være en kombinasjon av treningsformat, sammensetning av gruppe, og generaliseringstrening
- Noen (Gresham et al, 2001) mener at trening i grupper virker mot generalisering (de-kontekstualiserer ferdigheten), skjer ikke her
- Fordi det trenes på elevenes vanlige skole?
- Fordi det arbeides spesifikt med konkurrerende gammel atferd som kan maskere ny sosial atferd?
- Fordi man hadde med elever uten diagnose, peer-mediation/training?
- Fluency som generaliserings"hjelp"?

ART brukt som sekundær voldsforebygging

Studie med sammenligningsgruppe

Sekundær - Studie med sammenligningsgruppe

- 27 deltakere i studien var elever med AS/HFA; etablert diagnose eller under vurdering ved oppstart
- Randomisert allokering til grupper (ART og sammenligningsgruppe)
- Alle grupper bestod av en deltaker med AS/HFA og deltakere uten diagnose (eller annen diagnose).

Studie med sammenligningsgruppe

- Lærere og assistenter trent i ART, 36 timer workshop, 6 timer avsatt til tilegnelse og generalisering
- Veiledning hver 3 uke
- 30 timer eller mer med ART
- Brukt ASEBA™-TRF, SSRS-TF, og CADBI-TV pre og post

ART og sammenlignings grupper

ART gruppe

Sammenligningsgruppe

Sekundær - Studie med sammenligningsgruppe

- Ingen forskjell på gruppene ved pretest - vellykket randomisering?
- Ikke data fra de andre elevene i gruppa
- ART deltakerne viste bedring på problematferd (SSRS) og på 3 av 4 mål på sosiale ferdigheter (SSRS)
- Ingen endring for sammenligningsgruppa, selv om det er "bevegelse i riktig retning"
- Kan være for små grupper og for stor variasjon innad i gruppene til å se en forskjell?
- Kan være utilstrekkelig veiledning?

ART brukt som sekundær voldsforebygging

- ART kan ha en positiv effekt når det trenes i blandede grupper og i naturlige miljøer med vanlige lærere som trenere
- Videre fokus bør være tilegnelse, fluency og generalisering
- Ny teknologi som generaliserings hjelp (mobiltelefoner, mp3/video)

ART brukt som primær voldsforebygging

Helskole og helklasse ART,
PEACE curriculum

PEACE

- PEACE er utarbeidet fra Goldsteins *Prepare curriculum* (1988, 1999) og Goldstein, Glick & Gibbs *Aggression Replacement Training* (1998)
- Prepare omfatter 10 ulike kurs
- ART omfatter 3 av Prepare kursene
- PEACE omfatter 4 av Prepare kursene + hjem/skole linker

PEACE Curriculum (Salmon, 2003)

- **P** - parental empowerment – **foreldre myndiggjøring og dyktiggjøring**
- **E** - empathy – **trening i empati,**
- **A** - aggression management - **sinnemestring,**
- **C** - character education – **karakterdannelse**
- **E** - essential social skills – **grunnleggende sosiale ferdigh.**

Økt 1 – Introduksjon

- Hjem-skole-link for introduksjonsøkta
- Det viktige her er at aktiviteten gjøres sammen med familien og at læreren får kvitteringsslippen på at aktiviteten er gjort.

Prosedyre

- Lærer fikk 18 timers kurs i PEACE
- Trente PEACE i 10 uker á 4 timer i alle klasser, to veiledningsmøter.
- Samlet inn data på 20 elever, 1 jente og 19 gutter, 4 skoler
- 4 hadde ASD, 6 hadde ADHD, "Diagnosis group"
- 10 hadde ingen diagnose, "No diagnosis group" (en tilfeldig valgt elev i same klasse som elev med AS/HFA eller ADHD)
- Samlet data pre og post, SSRS-TF

Leksjoner i PEACE-manualene

Lærerne kunne lage egne "pensum" ut fra de leksjonene som var beskrevet.

ART brukt som primær voldsforebygging

- Problematferd: for alle så man en reduksjon i hyperaktivitet, opprettholdt for "ikke-diagnose" gruppa, ingen endring fordiagnosegruppa
- Sosiale ferdigheter: for alle så man en bedring i totale sosiale ferdigheter og i "samarbeid" og "selvkontroll", opprettholdt for "ikke-diagnose" gruppa, ingen endring for diagnosegruppa

ART brukt som primær voldsforebygging

- Kliniske funn;
 - 3 AS/HFA viste forverring i skårer på problematferd, en viste bedring
 - 2 AS/HFA iste bedring i skårer på sosiale ferdigheter, 2 viste forverring
- ART/Peace som primærforebygging ikke tilstrekkelig for AS/HFA?
- For få økter totalt, for få innen sinnemestring?
- For lite mulighet til å skreddersy, for stort læringsmiljø?
- For uspesifiserte ferdigheter i SKT?
- For lite peer-mediation "effekt"?

Oppsummeringer fra primær

- Funksjonell analyse/beskrivelse for valg av ferdigheter
- Datainnsamling
- GEARS med stimulushierarki
- Fluencybasert trening

Oppsummeringer fra sekundær

- Trening av trenere - 36 timer, fokus på indre struktur, tilegnelse og generalisering
- Veiledning - supervisjon og veiledningsformer
- Bruk av jevnaldrende - mer planlagt bruk mellom treningsøktene, aktiv bruk av aktiviteter (Strain & Kohler)

Oppsummeringer fra primær

- Bruk av jevnaldrende (hele klassen), planlagt bruk utenom trening, planlagte aktiviteter, cooperative learning groups - peer mediation
- Trening i tillegg